

Nr 10

Utlåtande i anledning av motioner om tillstånd för Svenska sparbanksföreningen att anordna ett sparlotteri.

I de till bankoutskottet hänvisade likalydande motionerna nr 229 i första kammaren av herr *Hübinette* och nr 292 i andra kammaren av herrar *Ringaby* och *Berglund* har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall föreslå att Svenska sparbanksföreningen erhåller tillstånd att anordna ett sparlotteri enligt de grunder som föreningen anvisat.

Denna hemställan återfinnes tryckt i motionen II: 292. Häri hänvisar motionärerna till vad som anförts i de av dem ävenledes väckta likalydande motionerna I: 221 och II: 287. I dessa motioner, som remitterats till bevillningsutskottet, föreslås ett system för premiering av sparande genom uppskjuten beskattning av sparbeloppet. Dessutom anföres där motiveringen för det här förevarande förslaget om tillstånd att anordna sparlotteri. Motionärerna återger huvuddelen av en utav Svenska sparbanksföreningen till Kungl. Maj:t ingiven framställning i ämnet den 8 september 1966 och framhåller avslutningsvis vikten av att småspararna uppmuntras och att åtgärder vidtas för att öka det frivilliga sparandet. För huvuddragen i Svenska sparbanksföreningens framställning redogöres nedan. I övrigt får utskottet hänvisa till motionen II: 287.

Gällande bestämmelser om rätten att anordna lotteri

Rätten att anordna lotteri regleras i lotteriförordningen den 19 maj 1939 (med senare ändringar). Förordningen vilar på huvudregeln att lotteri om penningar eller penningars värde icke får anordnas utan tillstånd av Kungl. Maj:t. Från denna huvudregel gäller vissa undantag. Sålunda ankommer tillståndsgivningen i vissa fall på länsstyrelse eller polismyndighet; förutsättningar är då att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare, att det bedrivs blott inom tillståndsmyndighetens förvaltningsområde och att vissa regler i fråga om vinster och insatser iakttas. För vissa mindre omfattande lotterier har givits generellt tillstånd; anmälan hos polismyndigheten erfordras dock.

Anledningen till att krav på särskilt tillstånd uppställts såsom villkor för anordnande av lotteri är att härigenom erhålles möjlighet att förhindra

lotterier som bedömes vara olämpliga. I samband med tillståndsgivningen må föreskrivas de närmare villkor samt meddelas de kontroll- och ordningsföreskrifter vartill omständigheterna kan ge anledning.

Lotteriförordningen innehåller inga begränsningar för Kungl. Maj:ts tillståndsgivning. I praxis torde Kungl. Maj:t dock meddela lotteritillstånd endast då lotteriet avser sådant ändamål som ovan angivits.

Nu förekommande sparlotterier

Riksgäldskontoret utger förutom lån mot räntelöpande obligationer även *premieobligationslån*. Premieobligationerna löper icke med ränta; i stället utlottas två gånger om året ett antal vinster som svarar mot en viss genomsnittlig förräntning på hela lånet. Återbetalning är i allmänhet fastställd att äga rum ca 10 år efter det att lånet utgivits. De utestående premieobligationslånen sammanlagda belopp uppgick vid slutet av budgetåret 1965/66 till 2 425 milj. kr. Bestämmelserna i lotteriförordningen äger ej tillämpning på svenska statens premieobligationer.

Ett med statsmedel understött *lönsparande för ungdom* har förekommit sedan år 1950. Detta sparande anordnas genom en trepartsöverenskommelse mellan arbetsgivare, löntagare och sparinstitut och kommer till stånd genom löneavdrag. Lönsparandet sker hos affärsbanker, sparbanker, postbanken, centralkassor för jordbrukskredit, Kooperativa förbundets spar-kassa och HSB. De sparade medlen, på vilka ränta utgår, är i princip bundna till utgången av en minst treårig sparperiod. Riksdagen anvisar över fjortonde huvudtiteln medel till en av riksgäldskontoret företagen årlig utlottning av vinster bland lönspararna. Vinstsumman vid ordinarie vinstutlottning skall enligt fastställda riktlinjer utgöra 1 procent av det totala nysparandet på lönsparkonton under kalenderåret närmast före det varunder vinstutlottning sker. Berättigad att delta i ordinarie vinstutlottning är den sparare som gjort insättningar på sitt lönsparkonto (i regel minst 10 procent av lönen) under minst sju månader av kalenderåret närmast före utlottningsåret och som vid samma års slut fortfarande innehar lönsparkonto. Antalet anslutna till ungdomens lönsparande utgjorde vid slutet av år 1965 ca 169 000. Den vid samma tid inestående behållningen uppgick till 236 milj. kr. Vinstsumman vid utlottningen 1966 var 1 073 000 kr.

Som påbyggnad på ungdomens lönsparande infördes 1962 *allmänna lönsparandet*. Anslutning till detta kan ske tidigast under det kalenderår då vederbörande fyller 26 år. Reglerna för det allmänna lönsparandet liknar dem som gäller för ungdomens lönsparande. De insatta medlen är dock icke bundna utan kan uttagas när som helst. Bland villkoren för deltagande i vinstutlottning märks att lönspararen under året skall ha ökat behållningen på sitt konto med minst 500 kr. utöver ränta. Vinstsumman utgör ett

belopp motsvarande 1/2 procent av nettoökningen på samtliga allmänna lönsparkonton under året före det då vinstutlottningen äger rum. Antalet anslutna var vid slutet av år 1965 drygt 493 000 med en inestående behållning av 1 045 milj. kr. Vinstsumman vid utlottningen 1966 var 548 000 kr.

Svenska sparbanksföreningens framställning och remissyttranden däröver

I skrivelse den 8 september 1966 har *Svenska sparbanksföreningen* anhållit om Kungl. Maj:ts tillstånd att anordna lotterisparande i sparbankerna enligt i skrivelsen närmare angivna grunder. Föreningen framhåller i skrivelsen, att man inom sparbankerna i enlighet med dessas lagstadgade uppgift är regelbundet syselsatt med att finna nya former för att underlätta och stimulera till ett ökat enskilt sparande. Det erinras om att från statens sida vidtagits olika åtgärder i samma syfte, i regel innebärande införandet av extra, av staten finansierade sparpremier i olika former. Räntans betydelse som sparstimulerande faktor är enligt föreningen omdiskuterad; det säges kunna med fog antagas att för mycket stora kategorier av faktiska eller potentiella sparare räntan spelar en relativt underordnad roll som sparmotiv.

Deltagande i det föreslagna lotterisparandet avses ske genom insättning på särskilt konto i sparbank. Någon ränta gottgöres icke dessa konton. I stället sammanförs de medel som motsvarar räntegottgörelsen till ett belopp som fördelas på deltagarna i lotterisparandet genom en centralt för samtliga sparbanker verkställd utlottning. Insättaren deltar i denna utlottning med en andel för varje fullt 100-tal kronor som inestått på kontot en hel tremånadersperiod. Den totala vinstsumman beräknas såsom räntan under denna period på medel inestående på samtliga lotterisparkonton i samtliga deltagande banker och efter en räntesats som avses ligga 1/2 procent under den vid varje tillfälle tillämpade högsta inlåningsräntan för medel som normalt kan disponeras vid anfordran. Marginalen på 1/2 procent avses täcka de merkostnader som lotterisystemet medför. Med påpekande av att den vinstsumma som skall utlottas vid varje dragning kan bestämmas först efter tremånadersperiodens utgång framlägger föreningen förslag till system för vinstsummans fördelning på olika vinstklasser.

En liknande framställning ingavs av föreningen hösten 1957 men lämnades av Kungl. Maj:t utan bifall. Till den här ovan redovisade framställningen har Kungl. Maj:t ännu inte tagit ställning.

Som underlag för ärendets beredning inom Kungl. Maj:ts kansli har remissyttranden inhämtats från bankinspektionen, kontrollstyrelsen, poststyrelsen, överståthållarämbetet, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, kreditinstitututredningen, Svenska bankföreningen, Sveriges jordbrukskassaförbund och Svenska penninglotteriet AB. I remissyttrandena kommer skilda meningar till uttryck.

Bankinspektionen, kontrollstyrelsen och överståthållarämbetet har utifrån de synpunkter som de närmast har att beakta tillstyrkt framställningen. Bankinspektionen framhåller dock att även andra intressen än de inspektionen företräder kräver beaktande i sammanhanget. Överståthållarämbetet fastslår att ändamålet med lotteriet — att befördra sparandet — utan tvekan kan inrymmas under lotteriförordningens krav på »allmännyttighet».

Flera av remissinstanserna uttalar, att det är tvivelaktigt om något egentligt nysparande skulle komma till stånd som resultat av det föreslagna sparlotteriets införande. *Bankofullmäktige* anser att den avsedda sparfrämjande effekten i allt väsentligt torde ha uppnåtts genom statens premielån; erfarenheten av dessa säges vara att ökningen från år till år av placeringsintresset är rätt begränsad. I flera yttranden betonas, att ett bifall till Sparbanksföreningens framställning får anses förutsätta att liknande framställningar från affärsbankerna, jordbrukets kreditkassor och postbanken också kommer att bifallas. Till följd av kreditinstitutens strävan att konkurrera med varandra kan, framhålles det, ett flertal olika utformade sparlotterier komma att uppstå. De flesta remissinstanserna avstyrker bifall till framställningen.

Utskottet

Svenska sparbanksföreningen har hos Kungl. Maj:t ansökt om tillstånd att anordna ett sparlotteri. Ansökan har ännu inte prövats av Kungl. Maj:t. I förevarande motioner hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall föreslå att föreningen erhåller det begärda tillståndet.

Riksdagen är grundlagsenligt förhindrad att på sätt motionärerna föreslagit ge Kungl. Maj:t anvisningar om vilket beslut som bör fattas i det hos Kungl. Maj:t anhängiggjorda ärende som beröres i motionerna. Det tillkommer Kungl. Maj:t att på sedvanligt sätt pröva ärendet med hänsyn till de olika omständigheter som har betydelse i sammanhanget.

Utskottet hemställer således,

att motionerna I: 229 och II: 292 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 mars 1967

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle, Palm, Åkerlund, Hilding, Lundin, Larfors, Lundberg och Mattsson;

från andra kammaren: herrar Regnéll, Berglund, Franzén i Motala, Börjesson i Glömminge, Bengtsson i Landskrona, Larsson i Umeå, Ekström i Iggesund och Haglund.